

NAMŲ ŠVENTOVĖ

Gyvenimo buvusių bažnyčių pastatuose pasaulis nelaiko šventvagyste

Balta estetika – „Gyvenamoji
bažnyčia“ Utrechte.
Foto © Fotografas Frank
Hanswijk, 2009, „Zecc Architects“
(www.zecc.nl) sutikimu
www.woonkerkxl.nl

Už kuklaus bažnyčios fasado pasislėpęs prabangus šiuolaikiškas būstas.

Foto © Fotografas Frank Hanswijk, 2009, „Zecc Architects“ (www.zecc.nl) sutikimu www.woonkerkxl.nl

Mano namai – mano tvirtovė, mėgsta pa-brėžti lietuviai. Aukštinant namų svarbą vartojamas ir šventovės epitetas. Ypač kalbant apie šventąjį namų ugnį, ne vienai kartai įprastus krikščioniškus atributus: paveikslėlius su šventųjų atvaizdais, kryželius virš lovos. Bet galima neabejoti, kad mintis gyventi ne šalia savotiško namų altoriaus, o tiesiog maldos namuose atrodytų patraukli nedaugeliui religingų lietuvių.

Didingi netradicinio lofto skliautai ir vitražai.

Foto © Fotografas Frank Hanswijk, 2009, „Zecc Architects“ (www.zecc.nl) sutikimu www.woonkerkxl.nl

Pertvarkymas siekiant išgelbėti

Europoje įsigalinti praktika kulto pastatus pertvarkyti į gyvenamąjį būstą nesusijusi su, tarkime, siekiu įsikurti arčiau Dievo. Tai tik bandymas rasti išeitį – mažėjant aktyviai praktikuojančių tikinčiųjų randasi vis daugiau apleistų bažnyčios pastatų. Kad jie nestovėtų tušti ir išvengtų paties liūdniausio, kuriami įvairūs konversijos projektai. Gyvenamasis būstas – viena iš daugelio galimybių pratęsti kulto pastatų istoriją.

Nyderlanduose stūkso daugybė tuščių ir apleistų bažnyčių – nuo 1970 metų bažnyčios bendruomenės jų uždare daugiau kaip tūkstantį. Daugiau nei trečdalis buvo nugriautos, o pusė katalikiškų nefunkcionuojančios. Skaičiuojama, kad ateityje dar maždaug tūkstantis bažnyčių neteks pirminės savo paskirties. Griauti jas nesant būtinybės neplanuojama – bažnyčių pastatai įtraukti į valstybės saugomo kultūros paveldo sąrašus. Idėja šiuos kultūros paminklus, atlikus kuo mažesnę intervenciją, paversti gyventi tinkamomis erdvėmis patraukli pasirodė ne tik olandams, bet ir daugelio kitų šalių gyventojams.

Patrauklios permainos

Vienas sėkmingų bažnyčių konversijos pavyzdžių – 1870-aisiais pastatytos gotinės Šv. Jokūbo bažnyčios Utrechte (Nyderlandai) pertvarkymas. Dar 1991 metais joje buvo įrengta antikvarinių baldų parodų salė, o architektų biurui „Zecc Architects“ pasiūlius istorinį paminklą atgaivinti paverčiant gyvenamuoju pastatu ir gavus tam miesto valdžios leidimą, 2009 metais gyvenamoji bažnyčia „Resident Church XL“ buvo užbaigta. Taip pat buvo patvirtinta ilgalaikė savivaldybės subsidija pastato fasadų priežiūrai.

Dabartiniai savininkai pastato renovaciją planavo skrupulingai, stengdamiesi vengti ženklių intervencijų. Architektai ir interjero dizaineris buvusią bažnyčią pavertė originaliu šviesiu, erdviu ir funkcionali gyvenamuoju namu. Ne šiaip sau rinkoje jo kaina šiandien siekia 2,375 mln. eurų (apie 8,2 mln. litų).

Iki šios transformacijos buvusioje bažnyčioje buvo rengiami susitikimai ar kameriniai koncertai, jiems net buvo įrengtas mezoninas. Rekonstruojant pastato vidų, siekiant didesnės erdvės, nuspręsta atsisakyti dalies paaukštintų grindų. Taip atsirado naujų įdomių linijų, o į pirmąjį aukštą patenka daugiau šviesos. Po likusia pusaukščio dalimi, pirmajame aukšte, sumaniai įkurdinti miegamieji, studija ir vonios kambarys. Pastate yra ir dar vienas svečių kambarys su vonia, ir antras darbo kambarys. Dienos šviesa patenka pro grindyse ir sienose suprojektuotas ertmes.

Namas name

Architektai pasirūpino išsaugoti vitražinius langus, senovines duris, medines grindis. Tik visa tai buvo atnaujinta. Naujoji balta grindų skulptūra nesijungia su sienomis, kolonomis ir arkomis. Glotniai nutinkuota konstrukcija sumontuota iš plieno, medžio ir plokščių. Praėjimus formuojančios pertvaros nesuskaido erdvės, tik apjungia visas gyvenamąsias zonas, o jose palikti stikliniai langai atveria įvairius bažnyčios fragmentus, į viena apjungia sena ir nauja. Tuščios erdvės tarsi maži vidiniai kiemeliai dalija pirmojo aukšto gyvenamąjį plotą į atskiras zonas.

475 kvadratiniais metrus užimančią gyvenamąją erdvę būtų galima vadinti laikina istorinės bažnyčios gyventoja. Ją būtų paprasta išgriauti, jei kultų mintis vėl keisti pasta-

Vienas pirmųjų olandų projektų – moderniu būstu virtusi koplyčia Utrechte.
Foto © „CornbreadWorks“, 2007, „Zecc Architects“ (www.zecc.nl) sutikimu

Baltame interjero fone darniai „skambantys“ ir pastato praeitį menantys vargonai.
Foto © „CornbreadWorks“, 2007, „Zecc Architects“ (www.zecc.nl) sutikimu

to paskirti. Namą bažnyčioje supanti bendra šventovės erdvė tarsi apjungia pastato priekį su galine dalimi, kur anksčiau stovėjo altorius. Kartais atrodo, kad čia vis dar tvyro monumentalios bažnyčios atmosfera, kartais ją nustelbia naujas gyvenamosios erdvės įvaizdis.

Pastato galas skirtas valgomojo ir virtuvės zonai. Virtuvė įrengta kaip sala, dėmesį atkreipia valgomasis, kur prie pietų stalo stovi kaip kėdės naudojami klaupantai. Siekdami sustiprinti jungtį su galiniu kiemu ir nukreipti kuo daugiau dienos šviesos į valgomąjį, architektai suprojektavo tris naujus vitrininius langus, kurie savo spindinčiu glotnumu beveik išnyksta pastato fasade. Beje, bažnyčia visiškai apsaugota nuo gatvės praeivių akių. Dienos šviesa į pastatą patenka ir pro originalius vitražinius 1911 metų langus. Įspūdingoje 14 metrų aukščio navoje kurtas originalus stilius, tačiau laikantis standartinių proporcijų, atsižvelgiant į gyvenamąją funkciją, kuriant jaukią namų erdvę.

Išskirtinė kokybinė šio projekto ypatybė yra tai, kad išsaugotas bažnyčios erdviškumas ir galimybė ją vėl paversti viešosios paskirties pastatu: biblioteka, knygynas, muziejumi ar netgi bažnyčia.

Dabartinė gyvenamosios bažnyčios savininkė Valerie Houpperichs sako, kad jai buvo garbė namais paversti buvusią bažnyčią: „Su profesionalių architektų pagalba sugebėjome išsaugoti gražius senuosius elementus ir tuo pačiu sukūrėme tokią namą, kokio norėjome. Prieš tai gyvenome irgi puikioje gyvenamąją erdvę paverstoje senoje koplyčioje. Džiaugiuosi, kad tokie istorinių pastatų paskirties keitimo projektai leidžia išsaugoti šį palikimą ateities kartoms. Neabejodama imčiausi kito tokio projekto nors ir rytoj!“

Vietoj pianino – vargonai

Olandų įmonės „Zecc Architects“ darbų sąrašas yra dar vienas įgyvendintas gyvenamosios bažnyčios projektas, jau pakeliui ir trečias. Startu tapo 2006 metų rugsėjį pradėta ir jau 2007 metų balandį baigta 250 kvadratinė metrų gotinės koplyčios („Church of Living“) transformacija – gotinio stiliaus pastatas su vitražiniais langais ir originaliais bažnytiniais vargonais virto moderniu būstu neatsisakant nė vienos

Senovės Angliją primenantį originali „kaimietiška“ prabanga restauruotoje bažnyčioje-name. Foto © Ian Bottomley & Sally Onions

šių detalių. Vargonų balkonas buvo pratęstas į laisvai ir asimetriškai erdvėje išiliejantį gyvenamąjį, valgomojo ir darbo erdves. Minimalistinis abstrakčių formų būsto dizainas įdomiai kontrastuoja su originaliomis minkštomis koplyčios formomis.

Kaip ir jau minėtame gyvenamosios bažnyčios projekte, čia daug baltos spalvos, daug dėmesio skirta šviesai ir erdviškumui, bet išsaugoti ir buvusios bažnyčios praeitį pabrėžiantys krištolo elementai – sietynai ir kita. Dėl jų stoge suprojektuoti langai – pro juos patenkanti išskaidyta dienos šviesa kartu su balta paviršiaus apdaila gražina gyvybę seniems krištolo elementams.

Architektai išsaugojo ir kulto pastato specifiką pabrėžiančias detales, koplyčios relikvijas – jos kuria švelnią įtampą tarp senos ir naujos statinio funkcijos.

Iki renovacijos koplyčioje nebuvo langų akių lygyje, tad būdami viduje žmonės jautėsi lyg atskirti nuo išorės. Priekinėje pastato dalyje įstačius didelį meninį judėjimą „De Stijl“ stilistika primenantį fasadinį langą, buvo sukurtas pastato vidinės erdvės santykis su išore.

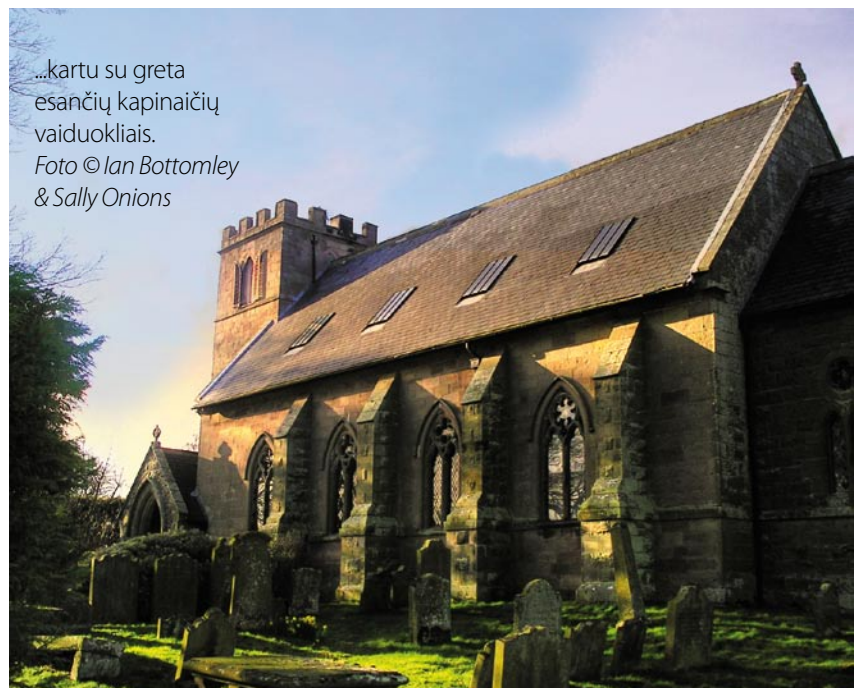
Kaimiška prabanga

Anglija turbūt viena romantiškiausių šalių ieškoti apleistų bažnyčių – čia daugiausia legendų apie vai-

duklių gausias senovines pilies. Ir ieškantiesiems vaiduoklių, gyvenimo su aštresniu prieskoniu tenkėtės anglikonų bažnyčios būtų puikus radinys.

Būtent tokią Šv. Mikalojaus bažnyčią įsigijo viena dizainerių pora Šiaurės Rytų Anglijoje esančioje Nortamberlando grafystėje. Juos sužavėjo karaliaus Jurgio laikų pilko granito sienos, aukšti vitražiniai langai ir, matyt, netoliese esančios senos kapi-

naitės. 1792 metais pastatyta Kyloe parapijos Šv. Mikalojaus bažnyčia XX amžiaus devintajame dešimtmetyje buvo uždaryta ir stovėjo apleista apie 20 metų, kol 2002-aisiais ją įsigijusi pora ėmėsi tvarkyti visą nemenką ūkį. Jai priklauso ne tik bažnyčia (kapinaičių vaiduokliai greičiausiai čia irgi įskaičiuoti), bet ir vienas akras žemės, didžiulis sodas, ūkinis pastatas su leidimu projektuoti dviejų miegamųjų kotedžą.

...kartu su greta esančių kapinaičių vaiduokliais.
Foto © Ian Bottomley & Sally Onions

Vakar – bažnyčia, šiandien – du šiuolaikiniai liukso klasės butai su terasomis ir net atviru baseinu Sidnėjūje.
Foto © „Baker Kavanagh Architects“ sutikimu

Neseniai perparduota Sidnėjaus centre stovinti didžiulė bažnyčia iš išorės atrodo gana įprastai, tačiau viduje slepia modernius būstus su prašmatniomis voniomis, marmurine verslo klasės virtuve ir netgi atviru baseinu – prabangia būtinybe karštojo klimato zonoje.

Pirkinį pora įsigijo už 92 tūkst. svarų sterlingų (tuomečiu kursu apie 515 tūkst. litų), o jam modernizuoti išleido triskart daugiau – apie 300 tūkst. svarų sterlingų (tuomečiu kursu apie 1,680 mln. litų).

Nereikia pamiršti, kad tokių laisvų bažnyčių Anglijoje yra gerokai mažiau nei Olandijoje. Iš viso jų čia parduota ir naujai funkcijai pritaikyta tik 240.

Lyginant su olandų architektų dizainu, angliškas gyvenamosios bažnyčios variantas atrodo kiek kaimiškas, bet dera pripažinti, kad architektai sukūrė originalų namo su penkiais miegamaisiais projektą. Be to, reikia nepamiršti, kad tai nebuvo vien rekonstrukcijos projektas – dizaineriai Sally Onions ir Ianas Bottomley užsibrėžė atlikti brangiai kainuojančius restauravimo darbus.

Gyvenimas kaip rūmuose

Kaip ir bet kokiame įprastame dideliame name, čia yra visi būtini elementai: didžiulis gyvenamasis kambarys, dvi svečių menės, įkurdintos atokiau nuo miegamųjų kambarių. Kaip tikruose rūmuose, čia yra net dvi virtuvės. Didžiulė zakristijos virtuvė su klintinėmis grindimis, iš senų klaupų sukurtu virtuvės komplektu, grindiniu šildymu ir langais, žvelgiančiais į jūrą ir į šiaurę. Yra ir kita – maža žiemos virtuvė, idealiai tinkanti vėlyviems užkandžiams ruošti.

Romantiški kampeliai tėvams.
Foto © „Baker Kavanagh Architects“ sutikimu

Virtuvei nenusileidžia pagrindinis vonios kambarys: į tris lygius suskirstyta vonios kambario erdvė, kur į besimaudantįjį iš vitražų žvelgia šventieji. Įdomu, ar tokia aplinka nuteikia atpalaiduojamai kontempliacijai, ar kelia norą kuo greičiau baigti higienos procedūras. Beje, vonios kambarys išties itin šviesus ir jaukus.

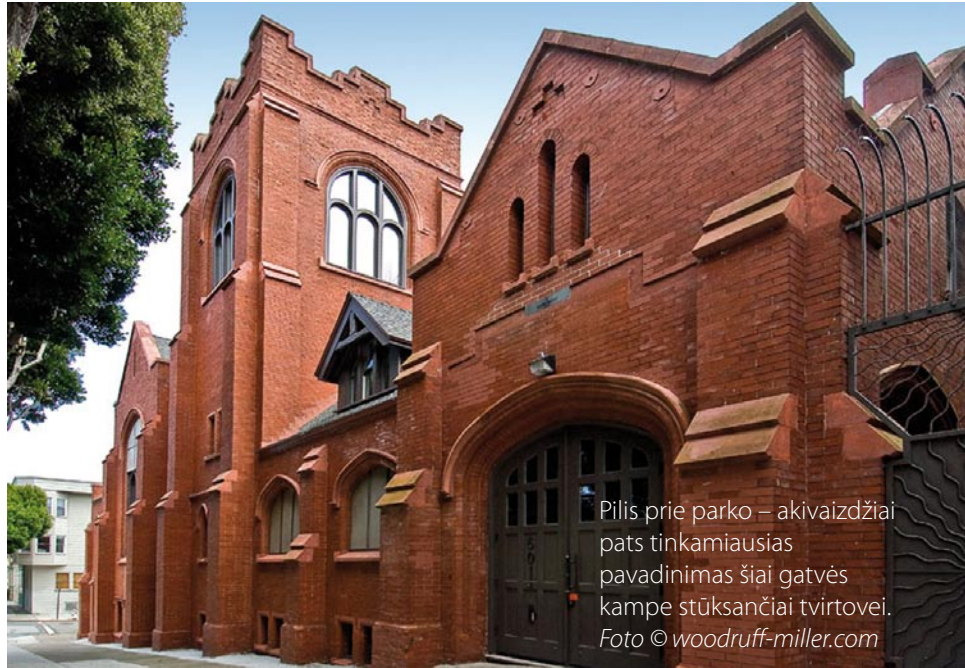
Jaukumo ir šilumos itin norisi šiame pilko granito pastate, ypač drėgnomis angliškomis žiemomis. Todėl pertvarkant bažnyčią buvo numatyti keli šildymo variantai: žibalu kūrenamas katilas šildo grindis visame pastate bei vandenį. Vandenį galima šildyti ir elektra. Taip pat čia išsaugotos kelios įvairiu kuru kūrenamos krosnys. Jos aprūpina karštu vandeniu virtuvę ir šildo didžiosios svetainės radiatorius.

Didžiulė atvira lyg lofto erdvė, kurioje susijungia svetainė, menė, į bibliotekos erdvę vedantys laiptai, išlaiko bažnytinę aurą, kurią pabrėžia spalvingi vitražai ir restauruoti užrašai. Bet tuo pačiu yra ir kaimiškais jauki, įrėminta arkinėmis medinėmis lubomis ir tamsiomis pušinėmis grindimis. Bene didžiausią išpūdį ir nuostabą visoje šioje mozaikoje kelia didysis miegamasis, išsiskiriantis ne tiek kokiomis nors detalėmis, kiek vieta – lova pastatyta altoriaus vietoje centrinėje navoje, užbaigiančioje atvirą bendrąją erdvę. Čia ją supa aštuonių vitražinių langų vaivorykštė.

Naujasis interjeras puikiai pritaupo granito ir vitražų fone – atrodo, lyg šventovė būtų sukurta kaip tik šitiems jaukiems kambariams su gausybe tradicinių elementų ir baldų. Beje, šiuos namus dabar galima įsigyti už 650 tūkst. svarų sterlingų (apie 2,7 mln. litų, atsižvelgiant į gerokai per dešimtmetį kritusį svoro kursą). Su visais vaiduokliais.

Būstas gigantomanams

Pastatų konversijos iniciatoriai įprastai susiduria su įvairiausiais sunkumais. Jiems tenka taikytis su ribotomis pasirinkimo galimybėmis, tam tikrais suvaržymais. Tad ieškant sprendimų tenka ne tik galvą palaužyti. 1909 metais San Franciske pastatyta gražuolė milžinė – gotinio stiliaus bažnyčią – įsigijusiam komercinio nekilnojamojo turto plėtotojui Siamakui Akhavanui, regis, viskas buvo paprasta. Beje, šios bažnyčios savininkas yra ir žinomas senovinių ženklų, tekstų, paminklų

Pilis prie parko – akivaizdžiai pats tinkamiausias pavadinimas šiai gatvės kampe stūksančiai tvirtovei.
Foto © woodruff-miller.com

5200 kvadratinų metrų – tokioje erdvėje jaukiai jaustųsi reta šeima.
Foto © woodruff-miller.com

Šokių salę primenantis miegamasis virs mokymo klase.
Foto © woodruff-miller.com

tyrinėtojas, neseniai išleidęs knygą „Universalusis ženklas“ („The Universal Sign“).

Prieš penkerius metus įsigijęs bažnyčią S. Akhavanas pasirūpino, kad būtų atnaujintas plytų fasadas, užtaisyti plyšiai, suklotos naujos grindys ir gražinti vitražiniai langai. Buvo atlikta ir seisminė pastato modifikacija, užtikrinanti geresnį atsparumą žemės drebėjimams. Kainą didina ir bažnyčios lokacija – prieš ją atsiveria parko panorama. Didmiesčio gyventojai turėtų įvertinti ir šešių vietų garažą, pastatytą likus šiek tiek laisvos vietos.

Savininkas buvusią bažnyčią pavertė ištis jaukais, saugiais ir šiuolaikiškais namais. Marmurinės vonios, puošnios kietmedžio grindys, įspūdingas dekoras ir... ir beveik 5200 kvadratinų metrų erdvės. Vargu ar būtų galima norėti daugiau, o kai kuriems ir tiek jau gerokai per daug. Gal per daug visa to galiausiai tapo ir pačiam savi-

ninkui, nes savo kūrinių jis nusprendė parduoti.

2011 metais Pilis prie parko buvo parduota už 6,6 mln. JAV dolerių (17,3 mln. litų). Šeimos su tokiomis neišmatuojamomis kaip buvusio savininko ambicijomis neatsirado. Pilį nusipirko Vaikų dienos mokykla – privati ne pelno siekianti ikimokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo įstaiga, toje pat gatvėje turinti pagrindinį mokyklos pastatą.

Pirmame pastato aukšte bus įrengtos devynios klasės, o nava bus palikta kaip bendra erdvė. Duris klases turėtų atverti jau šį rudenį. Planuojama, kad buvusiam vienos šeimos name mokysis apie 450 mokinių. Ką gi – naujoji bažnyčios pastato funkcija – ne tokia tolimesnė nuo pradinės. Juolab kad juk būtų prieš bažnyčią kadaise pradėtos steigti pirmosios mokyklos. Tad šventieji mokyklos globėjai turėtų būti patenkinti.

Įrengė du butus

Nuo modernių, baltų skandinaviško stiliaus gyvenamųjų bažnyčių iki ūkanotų anglišku tvirtovių su vaiduokliais ir prabangių kone karališkų rūmų – gyvenamųjų bažnyčių rinka plečiasi, vis daugiau ir didesnių, ir mažesnių transformuotų buvusių bažnyčių parduodama nekilnojamojo turto agentūrų svetainėse. Ne išimtis ir ne tokia sena bažnyčių šalis – Australija. Čia agentūrų puslapiuose galima rasti net po kelis panašius skelbimus, taip pat modernių bažnyčių rekonstravimo projektų.

Neseniai perparduota Sidnėjaus centre stovinti didžiulė bažnyčia iš išorės atrodo gana įprastai, tačiau viduje slepia modernius būstus su prašmatniomis voniomis, marmurine verslo klases virtuve ir netgi atviru baseinu – prabangia būtinybe karštojo klimato zonoje.

„Baker Kavanagh Architects“ architektų biuras bažnyčią pavertė dviem liukso klases butais, supančiais dvi vidines prie pastato pristatytas terasas. Šios tolygiai jungiasi su labai aukštomis bažnyčios lubomis, kurias laiko grakščios plieninės detalės ir kiti konstrukciniai elementai, o metalinės detalės ir originalūs langai suteikia žmogiškųjų proporcijų deko-ro pojūtį.

Virš pagrindinio aukšto iškelta tik suaugusiems skirta būsto dalis – tėvų užuovėja, kur šie gali atsipūsti nuo vaikų, bet kartu pro stiklines užtvartas ir nuo lubų iki grindų įstiklintas sienas stebėdami juos žaidžiančius apačioje.

Žemesniame aukšte sudėtos šildomos itališko akmens plytelės ir medinės grindys, leidžiančios mėgautis ėjimu į ir iš baseino. Ne be reikalo Australija – gana jaunu laikomas kontinentas. Tokie projektai išsiskiria moderniaisiais patogų gyvenimą užtikrinančiais elementais: oro kondicionavimo, automatinėmis sodo laistymo sistemomis. Čia jau mažiau arkinių motyvų, vitražinių langų, tačiau daug šviesos ir modernių deko-ro elementų. Nors šiuo konkrečiu atveju architektai sugebėjo išlavuoti tarp modernaus įstiklinto erdviškumo ir jaukios senamadiškos romantikos, palikdami šiek tiek vitražų, medinių lubų arkos motyvų. ■

Parengė Ingrida VIČIULYTĖ

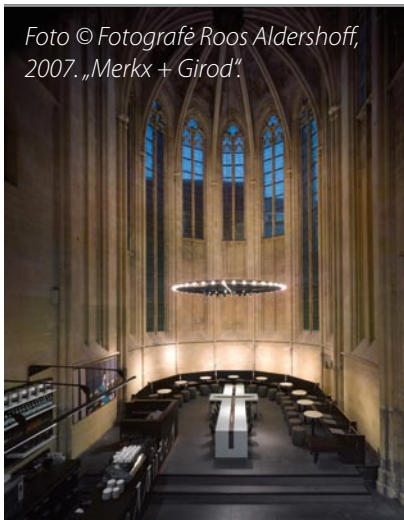

Foto © Fotografė Roos Aldershoff, 2007. „Merx + Girod“

PRITAIKĖ KNYGYNUI

Prieš keletą metų olandų architektai „Merx + Girod“ pavertė šią Maastrichte esančią XIII amžiaus Dominikonų bažnyčią vienu įspūdingiausių knygynų – tikra knygų šventove. Projekto „Selexyz Dominicanen Maastricht“ („Selexyz“ – žinomas olandiškų knygynų tinklas) autoriai pademonstravo išskirtinį sugebėjimą tobulai sujungti prieštaringas estetikas. Erdvė išlaiko architektūrinę bažnyčios konstrukciją ir geriausias dizaino ypatybes, bet čia puikiai pritapo ir šiuolaikinio knygyno stilistika.

1924 metais pastatyta katedra išsiskiria didelėmis atviromis erdvėmis su trimis aukštais knygynų lentynų. Įvertinę, kad bažnyčioje grindų ploto buvo tik 750 kvadratinų metrų, architektai nusprendė kurti vertikalų projektą. Moderni parduotuvės schema neužgožia išlikusių religinio deko-ro elementų ar konstrukcijos. Knygynė veikia ir kavinė. Tarsi primindamas ankstesnį knygyno gyvenimą, ten, kur anksčiau stovėdavo bažnytinis choras, dabar stovi ilgas kryžiaus formos stalas.